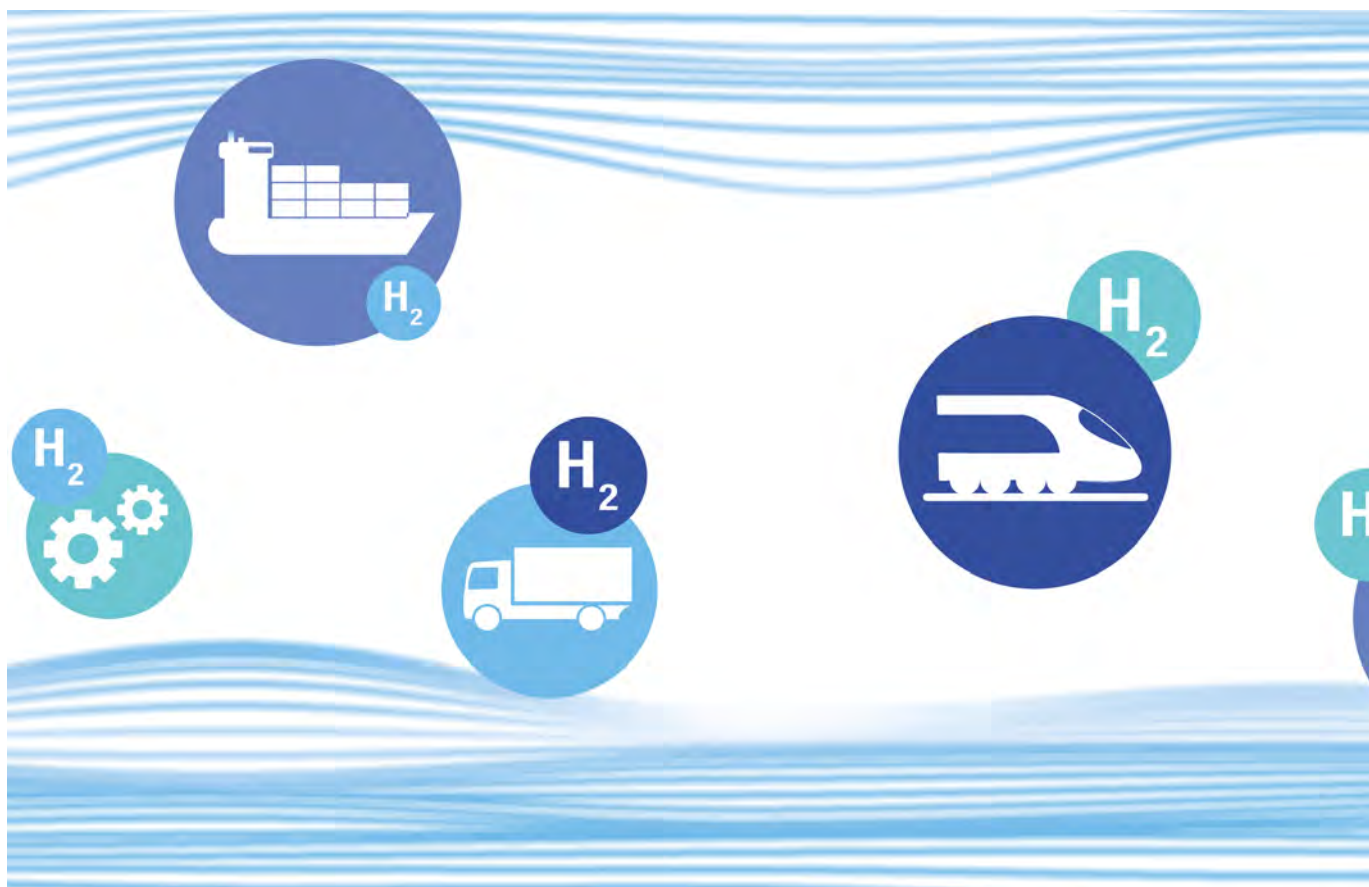

- Adam Wawrzynowicz,
Radca Prawny, Kancelaria Prawna Wawrzynowicz i Wspólnicy
- Kamil Iwicki,
Radca Prawny, Kancelaria Prawna Wawrzynowicz i Wspólnicy
- Marcel Krzanowski,
Prawnik, Kancelaria Prawna Wawrzynowicz i Wspólnicy

Nowe rozwiązania prawne dla biometanu i wodoru

W wrześniu i październiku br. podjęto bardzo ważne decyzje legislacyjne, które mają przyczynić się do przemodelowania polskiego rynku energii i otwarcia go na gazy odnawialne, przede wszystkim biometan oraz wodór.

Od 23 września 2022 zaczęło obowiązywać rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 6 sierpnia 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu gazowego¹ (**Rozporządzenie zmieniające**), którego podstawowym celem było zmodyfikowanie przepisów rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 2 lipca 2010 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu gazowego² (**Rozporządzenie systemowe**) w taki sposób, aby umożliwić zatlaczanie do sieci gazowej biometanu. Rozporządzenie zmieniające jest także przełomowe, gdyż określiło dopuszczalną domieszkę wodoru w gazie ziemnym transportowanym systemami przesyłowymi i dystrybucyjnym.

Kilka tygodni później w wykazie Rządowego Centrum Legislacji został z kolei przedstawiony projekt ustawy o zmianie ustawy - Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw (**Projekt nowelizacji**) (numer UD382 w wykazie Rządowego Centrum Legislacji)³. Propozycje w nim zawarte realizują jeden z celów

Polskiej Strategii Wodorowej do 2030 r. z perspektywą do 2040 r.⁴, czyli stworzenie stabilnego otoczenia regulacyjnego gospodarki wodorowej. Projekt nowelizacji stanowi część pakietu zmian prawnych, o roboczej nazwie „Konstytucja dla wodoru”, który ma wprowadzić ramy regulacyjne przyszłego rynku wodoru⁵. Na moment oddawania artykułu do druku projekt nowelizacji jest uzgadniany, konsultowany oraz opiniowany przez zainteresowane strony. Autorzy odnoszą się zatem do głównych zmian istotnych dla branży gazowniczej, które wynikają z pierwotnej wersji Projektu nowelizacji.

Unijne otoczenie regulacyjne gazów odnawialnych

Impulsem do podjęcia konkretnych kroków na rzecz stworzenia krajowych ram prawnych dla wodoru oraz biometanu są działania podejmowane na poziomie Unii Europejskiej. Ich założenia zostały odzwierciedlone w zapisach kilku dokumentów strategicznych przyjętych

przez Komisję Europejską, m. in. Strategii w zakresie wodoru na rzecz Europy neutralnej dla klimatu⁶. Pod koniec 2021 r. Komisja Europejska przedstawiła długo wyczekiwane projekty zamian legislacyjnych dla gazów odnawialnych⁷ do tzw. III pakietu liberalizacyjnego, czyli:

- dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/73/WE z dnia 13 lipca 2009 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego gazu ziemnego i uchylająca dyrektywę 2003/55/WE⁸ oraz
- rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 715/2009 z dnia 13 lipca 2009 r. w sprawie warunków dostępu do sieci przesyłowych gazu ziemnego i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1775/2005⁹.

Podstawowym celem reformy jest dostosowanie otoczenia regulacyjnego gazownictwa do obecności odnawialnych i niskoemisyjnych paliw gazowych¹⁰.

W rezultacie powyższych zmian system gazowy ma opierać się na gazach metanowych, jednak nie tylko kopalnych, ale także odnawialnych i niskoemisyjnych. „Zielone” gazy mają być promowane kosztem tradycyjnego gazu ziemnego, czego potwierdzeniem ma być wprowadzenie zakazu zawierania długoterminowych kontraktów na zakup gazu ziemnego po 2049 r. Fundamenty leżące u podstaw regulacji rynku gazu - rozdział produkcji i dostaw od przesyłu, dystrybucji i magazynowania, zasada dostępu stron trzecich (zasada TPA), zatwierdzanie taryf lub metod stosowanych do ich kalkulacji w przypadku infrastruktury gazowej, ustalanie cen dostaw na podstawie mechanizmów rynkowych oraz wolność wyboru dostawcy - nie ulegną zmianie, ale zostaną rozszerzone na m. in. biometan oraz metan syntetyczny. Ważną propozycją w zakresie taryfowania jest wprowadzenie rabatów taryfowych dla gazów odnawialnych i niskoemisyjnych.

Fot. pixabay.com

Jednak najważniejsze zmiany wynikające z pakietu dekarbonizacyjnego mają dotyczyć wodoru oraz zasad panujących na jego rynku. Komisja Europejska planuje stworzyć odrębny system wodoru funkcjonujący obok systemu gazów metanowych. Wyodrębnienie systemu wodorowego wiąże się także z wyodrębnieniem operatorów infrastruktury wodorowej. Projekty przewidują konieczność wykonywania funkcji operatorskich w obszarach transportu, magazynowania wodoru oraz regazyfikacji i skraplania wodoru. W stosunku do nich mają znaleźć zastosowanie analogiczne zasady dotyczące rozdziału, jak ma to miejsce w przypadku operatorów systemu gazowego. Do sieci wodorowych ma znaleźć zastosowanie zasada TPA, co ma służyć zapewnieniu konkurencji oraz równych szans na nowym rynku. Zasada TPA ma dotyczyć także instalacji magazynowych oraz terminali regazyfikacyjnych i skraplających wódór.

Zmiany w wymogach jakościowych dla paliw gazowych

Najważniejszą zmianą wynikającą z Rozporządzenia zmieniającego jest dostosowanie parametrów jakościowych dla paliw gazowych w sieciach przez wskazanie wymagań dotyczących związków chemicznych, których obecność jest charakterystyczna dla paliw pochodzących z biomasy. Istotną zmianą jest ustanowienie pożądanego przedziału ich udziału w paliwach gazowych (przez wskazanie maksymalnych wartości), pozostawiając operatorom systemów gazowych pewną swobodę w zakresie odpowiedniego dostosowania poszczególnych parametrów do stanu sieci, czy innych aspektów technicznych. Chodziło przede wszystkim o stworzenie dla operatorów pewnej przestrzeni do decydowania o tym, jaki jest tolerowany poziom danej substancji tak, aby uniknąć zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania sieci gazowej, bezpieczeństwa ludzi i mienia. Projektodaw-

cy określają to jako kompromis między postulatami zgłaszanymi przez różnych interesariuszy.

Co ważne, Rozporządzenie zmieniające określiło także dopuszczalną ilość wodoru w paliwach gazowych przesyłanych sieciami gazowymi. Od przyjęcia Polityki energetycznej Polski do 2040 r.¹¹ podkreślano konieczność domieszkowania gazami odnawialnymi gazu ziemnego w celu jego „zazielenienia”. Twórcy dokumentu uczynili jednym z jej „kluczowych elementów” osiągnięcie zdolności transportu sieciami gazowymi mieszaniny zawierającej ok. 10% gazów zdekarbonizowanych w 2030 r. Jednak domieszki wodoru istotnie wpływają na ciepło spalania gazu ziemnego¹². Ponadto w debatach na temat wodoru w sieci nie było zgody co do tego czy domieszki liczone procentowo (np. 10%) powinny odnosić się do objętości, czy do masy. Także przy

funkcjonowania systemów oraz pozwolić na sprawiedliwy podział kosztów związanych z transformacją energetyczną.

Nowy system wodorowy

Zdecydowanie więcej (przełomowych) zmian przewidziano w Projekcie nowelizacji. Materia, która ma zostać nim uregulowana wymaga uwzględnienia dwóch, niejednokrotnie sprzecznych rodzajów oczekiwań. Z jednej strony Projekt nowelizacji ma zrealizować postulowane na poziomie unijnym wyodrębnienie systemu wodorowego od systemu gazowego, z drugiej - stworzyć podstawę do dekarbonizacji sektora gazowniczego, na co liczą najwięksi przedstawiciele branży Projektodawcy starają się wyważyć te oczekiwania. Osiągnięcie tych pierwszych ma nastąpić poprzez uznanie wodoru za odrębny rodzaj pa-

” Od przyjęcia Polityki energetycznej Polski do 2040 r. podkreślano konieczność domieszkowania gazami odnawialnymi gazu ziemnego w celu jego „zazielenienia”

określanu dopuszczalnej ilości wodoru projektodawcy postawili na przyznanie elastyczności operatorom systemów gazowych. Dzięki zmianom co do zasady, zawartość wodoru w gazie przesyłanym sieciami przesyłowymi i dystrybucyjnymi nie powinna przekraczać 0,0% [mol/mol]. Jednak w przypadku, gdy urządzenia układu pomiarowo-rozliczeniowego, instalacje i sieci są dostosowane do przesyłania gazu o wyższej zawartości wodoru w sposób zapewniający bezpieczeństwo urządzeń odbiorców końcowych, dopuszcza się jego zawartość nie wyższą niż 10% [mol/mol].

Istotną zmianą w Rozporządzeniu systemowym jest również odstąpienie od zobowiązania operatorów systemów gazowych do badania jakości paliw w punktach wejścia. Model ten zastąpiono obowiązkową współpracą między wytwórcami oraz operatorami. Rozwiązanie to ma zwiększyć bezpieczeństwo

liwa. Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. - Prawo energetyczne¹³ (ustawa - Prawo energetyczne) wyróżnia 3 rodzaje paliw, tj. paliwa stałe, ciekłe i gazowe. Ze względu na swoje właściwości fizyko-chemiczne wodoru nie można było prosto przyporządkować do jednej z tych kategorii, zatem za najstosowniejsze uznano jego wyodrębnienie. Zaproponowana definicja legalna przewiduje, że termin „wodór” ma być zarezerwowany dla substancji chemicznych, oznaczonych kodem CN 2804 10 00. W Projekcie nowelizacji brak jest jednak doprecyzowania, czy powyższe odnosi się wyłącznie do wodoru „sieciowego”, czy też wodoru rozumianego jako gaz techniczny. Prawne „usamodzielnienie” wodoru nie oznacza jednak, że wodór ma stracić znaczenie dla gazownictwa. W uzasadnieniu do Projektu nowelizacji można przeczytać, że gaz ten może zostać uznany za paliwo gazowe wówczas, gdy stano-

wi domieszkę do innego gazu palnego, przede wszystkim gazu ziemnego, i gdy jest przesyłany siecią gazową.

Wprowadzenie prawnej granicy między wodorem, a innymi paliwami to kluczowa zmiana w kontekście stworzenia nowego systemu zorientowanego wyłącznie wokół wodoru. Główne role w tym systemie mają odgrywać operator systemu wodorowego i operator systemu magazynowania wodoru (oraz łączący ich zadania operator systemu połączonego wodorowego). Operatorem systemu wodorowego będzie mogło zostać przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się przesyłaniem wodoru. To on będzie odpowiedzialny za ruch w sieci wodorowej, bieżące i długookresowe bezpieczeństwo jej funkcjonowania, eksploatację, konserwację, remonty oraz niezbędną rozbudowę, w tym połączeń z innymi sieciami. Realizując powyższe operator musi dbać o równe traktowanie użytkowników nowego systemu oraz uwzględniać wymogi ochrony środowiska. Operator systemu magazynowania wodoru to z kolei przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się magazynowaniem wodoru, odpowiedzialne za eksploatację instalacji magazynowej wodoru. Podobnie jak w przypadku operatora systemu wodorowego, realizacja zadań związanych z magazynowaniem wodoru ma następować przy równym poszanowaniu wszystkich korzystających z instalacji oraz zapewnieniu, że eksploatacja infrastruktury nie wiąże się z negatywnym wpływem na otoczenie naturalne.

Regulacja działalności w zakresie wodoru

Ustawa - Prawo energetyczne wprowadza szereg instrumentów prawnych, które mają pozwolić na realizację ogólnych celów regulacji sektora energetycznego, jakimi są rozwój konkurencji, bezpieczeństwo energetyczne oraz zrównoważony rozwój¹⁴. Jednym z takich instrumentów jest ustanowienie obowiązku koncesyjnego¹⁵. Projektodawcy wychodzą z założenia, że na obecnym

etapie rozwoju rynku zasadne jest, aby działalność gospodarcza w zakresie wodoru była poddana koncesjonowaniu. Odpowiednią decyzją będą musieli uzyskać wszyscy zainteresowani wytwarzaniem, przesyłaniem i magazynowaniem wodoru, ale także jego dostarczanie rurociągami bezpośrednimi (niebędącymi częścią systemu wodorowego). Organem właściwym w tym zakresie ma być Prezes Urzędu Regulacji Energetyki (**Prezes URE**). To on będzie także wyznaczał przedsiębiorstwa energetyczne na operatorów.

Kolejnym instrumentem regulacji jest wprowadzenie zasad rozdziału (*unbundling*) dla operatorów systemu wodorowego oraz magazynowania wodoru pozostających w strukturze przedsiębiorstwa zintegrowanego pionowo. Chodzi o 3 z 4 wyróżnianych doktrynalnie rodzajów

Operator systemu magazynowania wodoru to z kolei przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się magazynowaniem wodoru, odpowiedzialne za eksploatację instalacji magazynowej wodoru

rozdziału, czyli rozdział prawny, rozdział funkcjonalny oraz rozdział księgowy¹⁶. Pozostając w strukturze takiego przedsiębiorstwa operatorzy będą musieli pozostać niezależni od innych działalności niezwiązanych z przesyłaniem i magazynowaniem wodoru lub konwersją elektrolityczną, o której będzie mowa w dalszej części artykułu. Operator systemu wodorowego i operator systemu magazynowania wodoru będą obowiązani do sporządzania odpowiednio instrukcji ruchu i eksploatacji sieci wodorowej oraz instrukcji ruchu i eksploatacji instalacji magazynowania wodoru. Dla podmiotu odpowiedzialnego za eksploatację magazynów wodoru przewiduje się dodatkowy obowiązek, jakim jest prowadzenie w postaci elektronicznej rejestru instalacji magazynowych wodoru „przyłączonych do jego sieci, stanowiących jej część lub wchodzących w skład jednostki wytwórczej lub instalacji odbiorcy końcowego przyłączonej do jego sieci”.

Ponadto przedsiębiorstwa energetyczne zajmujące się przesyłaniem lub magazynowaniem wodoru będą obowiązane zapewniać wszystkim podmiotom świadczenie usług na warunkach uzgodnionych przez strony w drodze umowy. Przesyłanie wodoru będzie możliwe dopiero po wydaniu warunków technicznych i ekonomicznych przyłączenia do sieci oraz zawarciu umowy o przyłączenie. Ważnym do odnotowania zagadnieniem jest brak spójności w proponowanych przepisach w zakresie taryfowania działalności wodorowej. Taryfowanie to sposób ochrony odbiorców przed naruszeniem interesu społecznego przez niewymierne uciążliwości ekonomiczne ponoszone przez odbiorców na skutek maksymalizacji zysków po stronie przedsiębiorstw energetycznych¹⁷. W Projekcie nowelizacji przewidziano obowiązek przedsiębiorstw energetycznych posia-

dających koncesje do ustalenia taryfy dla m. in. wodoru. Na ten moment projektodawcy nie dodali zmian w zakresie zasad ustalania taryf wodorowych oraz nowego upoważnienia dla ministra właściwego do spraw energii do wydania rozporządzenia określającego szczegółowe zasady kształtowania i kalkulacji taryf dla wodoru. To w praktyce uniemożliwia ustalenie i zatwierdzanie taryf dla przedsiębiorstw energetycznych zajmujących się wodorem przez Prezesa URE. Rynek wodoru w Polsce jest obecnie słabo rozwinięty, a wystąpienie opisanych wyżej zagrożeń dla odbiorców nikłe, wobec czego ze strony branży gazowniczej wysuwane są postulaty, aby czasowo powstrzymać się od wprowadzania taryfowania w tym zakresie.

Konwersja elektrolityczna

Projekt nowelizacji przewiduje wprowadzenie nowej usługi na rynku energii. Chodzi o konwersję elektrolityczną po-

legającą na przetworzeniu energii elektrycznej na wodór lub inne gazy w procesie elektrolizy lub przetworzeniu wodoru, uzyskanego w procesie elektrolizy, na energię elektryczną, dokonywane w instalacji konwersji elektrolitycznej. Ta ostatnia ma stanowić wyodrębniony zespół urządzeń opisanych przez dane techniczne i handlowe, służących do przeprowadzania procesu konwersji elektrolitycznej.

Konwersja elektrolityczna ma stanowić technologiczny „łącznik” między sektorem elektroenergetycznym, a wodorowym oraz gazowym. Przetworzenie energii elektrycznej do postaci wodoru ma stanowić odpowiedź na pojawiające się obecnie problemy z magazynowaniem nadwyżek energii elektrycznej, w szczególności tych powstających sezonowo przy wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii. Konwersja elektrolityczna ma pozwolić na magazynowanie energii, które zgodnie z Projektem nowelizacji, ma oznaczać magazynowanie energii elektrycznej (rozumiane jako przetworzenie energii elektrycznej pobranej z sieci elektroenergetycznej lub wytworzonej przez jednostkę wytwórczą przyłączoną do sieci elektroenerge-

tycznej i współpracującą z tą siecią do innej postaci energii, przechowanie tej energii, a następnie ponowne jej przetworzenie na energię elektryczną) lub przetworzenie energii elektrycznej pobranej z sieci elektroenergetycznej lub wytworzonej przez jednostkę wytwórczą przyłączoną do sieci elektroenergetycznej i współpracującą z tą siecią do

”

Konwersja elektrolityczna ma stanowić technologiczny „łącznik” między sektorem elektroenergetycznym, a wodorowym oraz gazowym

innej postaci energii, w tym do postaci wodoru, przechowywania tej energii, a następnie wykorzystanie jej w postaci innego nośnika energii.

Projekt nowelizacji przewiduje, że konwersją elektrolityczną może zajmować się każdy zainteresowany, jednak gdy chodzi o przedsiębiorstwa pełniące role operatorów, dopuszczalne to będzie tylko dla operatorów: systemu wodorowego, systemu magazynowania wodoru, systemu przesyłowego gazu oraz systemu dystrybucyjnego, przy czym ten pierwszy będzie do tego zobowiązany. Podstawą do świad-

czenia usług konwersji elektrolitycznej ma być umowa, jednak Projekt nowelizacji nie określa jej obligatoryjnych elementów. Należy zaznaczyć, że obecne propozycje przepisów nie są precyzyjne w jakiej relacji konwersja elektrolityczna pozostaje do wytwarzania energii. Jeżeliby uznać, że stanowi całkowicie odrębny rodzaj aktywności, wówczas

usługi w tym zakresie będą mogły być świadczone bez konieczności uzyskania koncesji.

Ostatnie zmiany legislacyjne i propozycje wynikające z ostatnich zmian i propozycji zmian mogą napawać optymizmem, jeżeli chodzi o tworzenie warunków regulacyjnych dla szybszego rozwoju segmentu gazów odnawialnych w Polsce. Wspomniane akty nie rozwiązują wszystkich problemów, ale stanowią ważną zmianę w kontekście transformacji energetycznej gazownictwa. □

Przypisy

- (Dz. U. 2022, poz. 1899).
- (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1158 z późn. zm.).
- Biuletyn Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji, Projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw <<https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12365500/katalog/12921264>> [dostęp: 8.11.2022].
- Uchwała nr 149 Rady Ministrów z dnia 2 listopada 2021 r. w sprawie przyjęcia „Polskiej strategii wodorowej do roku 2030 z perspektywą do 2040 r.” (M. P. z 2021 r. poz. 1138).
- Ministerstwo Klimatu i Środowiska, Rozpoczęły się konsultacje publiczne projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw (UD382) <<https://www.gov.pl/web/klimat/rozpoczely-sie-konsultacje-publiczne-projektu-ustawy-o-zmianie-ustawy-prawo-energetyczne-oraz-niektorych-innych-ustaw-ud382>> [dostęp: 9.11.2022].
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetów Regionów „Strategia w zakresie wodoru na rzecz Europy neutralnej dla klimatu”, COM/2020/301 final.
- Komisja Europejska, Hydrogen and decarbonised gas market package <https://energy.ec.europa.eu/topics/markets-and-consumers/market-legislation/hydrogen-and-decarbonised-gas-market-package_en> [dostęp: 15.11.2022].
- (Dz. U. UE. L. z 2009 r. Nr 211, str. 94 z późn. zm.).
- (Dz. U. UE. L. z 2009 r. Nr 211, str. 36 z późn. zm.).
- Więcej o przyszłych zmianach w unijnym otoczeniu regulacyjnym zob. A. Wawrzynowicz, M. Krzanowski, Komisja Europejska przedstawiła dwa ważne pakiety zmian prawnych dotyczących gazownictwa, „Przegląd Gazowniczy” 2022, nr 1 (73), s. 56-60.
- Obwieszczenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 2 marca 2021 r. w sprawie polityki energetycznej państwa do 2040 r. (M. P. z 2021 r. poz. 264).
- J. Jaworski, E. Kukulska-Zajac, P. Katuga, Wybrane zagadnienia dotyczące wpływu dodatku wodoru do gazu ziemnego na elementy systemu gazowniczego, „Nafta-Gaz” 2019, nr 10, s. 625-632.
- (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1385 z późn. zm.).
- F. Elżanowski, Prawnoprosowa sytuacja przedsiębiorstwa energetycznego w sprawach z zakresu regulacji energetyki, Warszawa 2015, s. 36-52.
- Ibidem, s. 69-73.
- Por. M. Swora, Z. Muras (red.), Prawo energetyczne. Tom I. Komentarz do art. 1-11s, wyd. II, Warszawa 2016.
- F. Elżanowski, Polityka energetyczna. Prawne instrumenty realizacji. Wydanie 1, Warszawa 2008, s. 56.
- Obwieszczenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 2 marca 2021 r. w sprawie polityki energetycznej państwa do 2040 r. (M. P. z 2021 r. poz. 264).